

НАВЧАЛЬНО - НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ, ПРАВА ТА
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Кафедра публічного управління та адміністрування

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(обов'язкова)**

Конституційні основи публічної влади

освітньо-професійна програма Місцеве самоврядування
спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування
освітній ступінь Бакалавр
інститут економіки, управління, права та інформаційних технологій

Розробник: Тетяна ЩЕТІНІНА,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування, кандидат історичних наук, доцент

Гарант: Ольга СЕРДЮК,
професор кафедри публічного управління та
адміністрування, кандидат економічних наук, доцент

Назва навчальної дисципліни	Конституційні основи публічної влади
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	Обов'язкова фахова
Назва структурного підрозділу	Кафедра публічного управління та адміністрування
Контактні дані розробників, які залучені до викладання	<i>Викладач:</i> Щетініна Тетяна Олексіївна, кандидат історичних наук, доцент <i>Контакти:</i> ауд. 494 (навчальний корпус № 4); <i>e-mail:</i> tetiana.shchetinina@pdaa.edu.ua ; <i>сторінка викладача на сайті ПДАУ:</i> https://www.pdau.edu.ua/people/shchetinina-tetyana-oleksiyivna
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Спеціальність Освітня програма	281 Публічне управління та адміністрування ОПП Місцеве самоврядування
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	«Теорія державного управління», «Правознавство», «Історія та культура України», «Філософія»

Заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти комплексного уявлення про становлення конституціоналізму в Україні і світі, про характер та зміст основних норм Конституції України, що регламентують структуру та засадничі принципи діяльності публічної влади.

Основні завдання навчальної дисципліни:

- освоєння здобувачами вищої освіти понятійного апарату дисципліни, основних теорій та концепцій конституціоналізму;
- опанування положень Конституції України, які регламентують структуру, завдання та врегульовують порядок діяльності органів публічної влади.

Компетентності:

загальні:

ЗК 2. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 8. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

фахові:

ФК 3. Здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки.

ФК 10. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління

та адміністрування.

ФК 11. Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства

ПРН 4. Знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування;

ПРН 5. Знати стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та адміністрування.

ПРН 6. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.

Програма та структура навчальної дисципліни

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	281 ПУА б д 2021			
	усього	у тому числі		
л		п	с. р.	
Тема 1. Теоретичні основи конституціоналізму. Вчення про конституцію.	13	2	2	9
Тема 2. Історія світового конституціоналізму.	13	2	2	9
Тема 3. Основні етапи розвитку Конституції України та відображення ролі публічної влади.	11	-	2	9
Тема 4. Конституційні основи державної влади в Україні.	11	-	2	9
Тема 5. Конституційний статус суспільно-політичних інститутів.	11	2	-	9
Тема 6. Верховна Рада як єдиний орган законодавчої влади в Україні	13	2	2	9
Тема 7. Президент України – глава держави	11	2	-	9
Тема 8. Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади, інші органи виконавчої влади	13	2	2	9
Тема 9. Конституційні основи судової влади. Конституційна юстиція в Україні	11	2	-	9
Тема 10. Конституційно-правові засади територіальної організації публічної влади в Україні	13	2	2	9
Усього годин	120	16	14	90
ІСПИТ	27	-	-	27

Оцінювання результатів навчання:

У межах кожної окремої теми навчальної дисципліни «Конституційні основи публічної влади» здобувачі вищої освіти опановують програмні результати навчання з передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни (ПРН 1; ПРН 4; ПРН 5; ПРН 6) у рівній мірі.

Форми контролю результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти					Разом
	ведення конспекту лекцій	виконання завдань на практичних заняттях	виконання завдань самостійної роботи	контрольна робота	екзамен	
ПРН 1	4	8,75	5	2,25	5	25
ПРН 4	4	8,75	5	2,25	5	25
ПРН 5	4	8,75	5	2,25	5	25
ПРН 6	4	8,75	5	2,25	5	25
Разом	16	35	20	9	20	100

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти				Екзамен	Разом	
	ведення конспекту лекцій	виконання завдань на практичних заняттях	виконання завдань самостійної роботи (презентація)	контрольна робота			
Тема 1. Теоретичні основи конституціоналізму. Вчення про конституцію.	2	5	20	3	×	7	
Тема 2. Історія світового конституціоналізму.	2	5			×	7	
Тема 3. Основні етапи розвитку Конституції України та відображення ролі публічної влади.	2	×			×	2	
Тема 4. Конституційні основи державної влади в Україні.	2	×			×	2	
Тема 5. Конституційний статус суспільно-політичних інститутів.	2	×			×	2	
Тема 6. Верховна Рада як єдиний орган законодавчої влади в Україні	2	5		3	×	7	
Тема 7. Президент України – глава держави	–	5			×	5	
Тема 8. Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади, інші органи виконавчої влади	2	5			×	7	
Тема 9. Конституційні основи судової влади. Конституційна юстиція в Україні	–	5			3	×	5
Тема 10. Конституційно-правові засади територіальної організації публічної влади в Україні	2	5				×	7
Разом по темам	16	35	×	×	×	51	
Виконання завдань самостійної роботи	×	×	20	×	×	20	
Контрольна робота	×	×	×	9	×	9	
Всього	16	35	20	9	×	80	
Екзамен	×	×	×	×	20	20	
<i>Разом</i>	<i>16</i>	<i>35</i>	<i>20</i>	<i>9</i>	<i>20</i>	<i>100</i>	

Шкала та критерії оцінювання результатів навчання

Ведення конспекту лекцій

Кількість балів	Критерії оцінювання
0	завдання не виконано (незалежно від присутності чи відсутності на лекції здобувач вищої освіти не конспектував лекційні матеріали)
1	здобувач вищої освіти не повністю підготував конспект лекції (менше 50 %); за змістом конспект позбавлений логічності та послідовності викладу матеріалу або конспект носить уривчастий характер; роботу оформлено не належним чином або виконано та подано на перевірку несвоєчасно
1,5	здобувачем вищої освіти виклав матеріал лекції логічно та послідовно; конспект виконано та оформлено охайно, естетично; конспект лекцій систематично та своєчасно було подано на перевірку. Але окремі питання лекцій розкрито поверхнево; конспект в цілому позбавлений особистих висновків здобувача.
2	здобувачем вищої освіти виклав матеріал лекції логічно та послідовно; конспект виконано та оформлено охайно, естетично; у конспекті відображено власні питання, зауваження, міркування, висновки здобувача; конспект лекцій систематично та своєчасно було подано на перевірку

Виконання завдань на практичних заняттях

Кількість балів	Критерії оцінювання
0	завдання не виконано
1	здобувач вищої освіти не виявляє знань при виконанні більшої частини завдань; викладає матеріал не повно, поверхнево і непереконливо обґрунтовує свої думки; присутні помилки у письмовому або мовленнєвому оформленні відповіді (недостатнє володіння термінологією)
2	здобувач вищої освіти не виявляє знань при виконанні більшої частини завдань; викладає матеріал не повно, поверхнево і непереконливо обґрунтовує свої думки; присутні помилки у письмовому або мовленнєвому оформленні відповіді (недостатнє володіння термінологією); допускається суттєвих помилок або ним виконано, хоча і правильно, менше 50 % завдань
3	здобувач вищої освіти демонструє знання і розуміння основних положень теми, але викладає матеріал не досить повно, обґрунтовуючи свої висновки, користується лише матеріалами лекції або підручника
4	здобувач вищої освіти ґрунтовно і в повному обсязі виконує всі види завдань на практичних заняттях, демонструє розуміння сутності матеріалу, логічність та самостійність у його викладі
5	здобувач вищої освіти ґрунтовно і в повному обсязі виконує всі види завдань на практичних заняттях, демонструє розуміння сутності матеріалу, логічність та самостійність у його викладі; посилається на факти та матеріали, які знайдено та опрацьовано самостійно, додатково до рекомендованих джерел; аргументовано обґрунтовує свою думку

Виконання завдань самостійної роботи (презентація)

Кількість балів	Критерії оцінювання
0	завдання не виконано
1-4	здобувач вищої освіти не повністю виконав завдання для самостійного опрацювання (наприклад, кількість слайдів презентації менше 50 % від того, що вимагається); роботу оформлено не належним чином або із запізненням; або підготовлена презентація не мала супровідного коментаря, оприлюднення матеріалу не відбулося
5-9	здобувач вищої освіти не повністю виконав завдання для самостійного опрацювання (наприклад, кількість слайдів презентації менше 75 % від того, що вимагається); роботу оформлено не належним чином або із запізненням; або підготовлена презентація не мала супровідного коментаря, оприлюднення матеріалу не відбулося
10-14	здобувач вищої освіти підготував слайди презентації та матеріал для доповіді своєчасно та у повному обсязі згідно вимог, але подані матеріали не містять висновків, список використаних джерел не відповідає змісту презентації; презентаційні матеріали мають низький естетичний вигляд; під час оприлюднення презентації здобувач вищої освіти не зміг послідовно викласти свою думку та відповісти на питання слухачів
15-18	здобувач вищої освіти підготував слайди презентації та матеріал для доповіді своєчасно та у повному обсязі згідно вимог. Подані матеріали містять висновки, список використаних джерел відповідає змісту презентації; презентаційні матеріали мають належний естетичний вигляд; під час оприлюднення презентації здобувач вищої освіти послідовно викладав свою думку та відповів на питання слухачів. Зміст поданих матеріалів та висновки автора були позбавлені ознак самостійності, мали місце окремі неточності
19-20	здобувач вищої освіти підготував слайди презентації та матеріал для доповіді своєчасно та у повному обсязі згідно вимог. Подані матеріали містять ознаки аналітики, висновки носять самостійний характер та відображають думку автора; список використаних джерел відповідає змісту презентації; презентаційні матеріали мають високий естетичний вигляд; під час оприлюднення презентації здобувач вищої освіти послідовно та логічно викладав свою думку та відповів на питання слухачів.

Написання контрольної роботи

Кількість балів	Критерії оцінювання
0	контрольна робота не виконана або не подана на перевірку
1	питання контрольної роботи розкрито не у повному обсязі (менше 50 %) або його зміст не відповідає суті питання, текст не послідовний, містить суттєві помилки, оформлено не охайно
2	питання контрольної роботи в основному розкрито, але відсутній самостійний аналіз матеріалів, переважають цитати з підручників, виклад послідовний, але не достатній за обсягом
3	питання контрольної роботи розкрито у повному обсязі, проведено ґрунтовний самостійний аналіз матеріалів, виклад систематизований та послідовний, загальне оформлення роботи має естетичний вигляд; при викладі матеріалу здобувач вищої освіти відображав свою відповідь з використанням схем, таблиць тощо.

Протягом вивчення дисципліни проводиться три контрольні роботи по 3 бали

Підсумковий контроль – оцінювання відповіді на екзамені

Кількість балів	Критерії оцінювання
<i>(В екзаменаційному білеті два питання по 10 балів; всього за екзамен – 20 балів)</i>	
0	відповідь на питання відсутня
1-2	відповідь на питання подано у дуже стислому викладі з суттєвими помилками, понятійний апарат не відповідає тематиці дисципліни
3-4	відповідь на питання подано у дуже стислому викладі з незначними помилками, понятійний апарат частково відповідає тематиці дисципліни
5-6	відповідь на питання подано у стислому викладі, але без суттєвих помилок; понятійний апарат в основному відповідає тематиці дисципліни; виклад уривчастий, несистематизований; присутні посилання на основні норми законодавства, що регламентують конституційний статус органів публічної влади
7-8	питання розкрито за змістом та формою у достатньому обсязі, виклад систематизований, логічний та послідовний; понятійний апарат відповідає тематиці дисципліни; у повній мірі продемонстровано знання конституційних норм, але відсутній самостійний аналіз матеріалів
9-10	питання розкрито у повному обсязі, проведено ґрунтовний самостійний аналіз матеріалів, виклад систематизований, логічний та послідовний; понятійний апарат відповідає тематиці дисципліни; у повній мірі продемонстровано знання норм законодавства, щодо конституційних основ публічної влади; відповідь супроводжується наведенням прикладів діяльності органів публічної влади

Шкала та критерії оцінювання результатів навчання (узагальнення)

Рівень критерію	Межі оцінювання	Опис критерію	Форми контролю	Оцінка в балах
Високій	від 90 % до 100 %	Знання здобувача вищої освіти є глибокими, міцними, системними, що дозволяє для виконання творчих завдань демонструвати результати навчання; навчальна діяльність позначена вмінням в усній та письмовій формі самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища, факти, виявляти закономірності, робити вмотивовані висновки та відстоювати особисту позицію. <u>Програмні результати навчання (ПРН 1; ПРН 4; ПРН 5; ПРН 6) на даному рівні досягнуті у повному обсязі.</u>	ведення конспекту лекцій	2
			виконання завдань на практичних заняттях	5
			виконання завдань самостійної роботи	19-20
			контрольна робота	3
			екзамен	20
Середній	від 75 % до 89 % балів	Знання здобувача вищої освіти при досягненні даного рівня дозволяють демонструвати істотні ознаки понять, явищ, розуміти та коментувати в усній та/або письмовій формі зв'язки між ними; здобувач вміє пояснити основні закономірності; володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо); вміє робити висновки та виправляти допущені помилки, що дозволяє демонструвати в стандартних ситуаціях результати навчання. Проте, здобувачеві вищої освіти бракує власних суджень та системності висновків. <u>Програмні результати навчання (ПРН 1; ПРН 4; ПРН 5; ПРН 6) на даному рівні здобувачем вищої освіти в цілому досягнуті.</u>	ведення конспекту лекцій	1,5
			виконання завдань на практичних заняттях	4
			виконання завдань самостійної роботи	15-18
			контрольна робота	2
			екзамен	15-19

Достатній	від 60 % до 74 %	Здобувач вищої освіти засвоїв основний навчальний матеріал, за зразком виконує завдання як в усній так і в письмовій формі; володіє елементарними вміннями навчальної діяльності, що дозволяє демонструвати лише частково аналіз процесів та явищ, вміння робити узагальнення, висновки позбавлені самостійності, відчувається розрив між набутими знаннями та їх практичним застосуванням. <u>Програмні результати навчання (ПРН 1; ПРН 4; ПРН 5; ПРН 6)</u> на даному рівні здобувачем вищої освіти в основному досягнуті.	ведення конспекту лекцій	1
			виконання завдань на практичних заняттях	2-3
			виконання завдань самостійної роботи	10-14
			контрольна робота	1
			екзамен	11-14
Низький	до 60 % балів	Здобувач вищої освіти має початкові уявлення про предмет вивчення, що забезпечує лише фрагментарне досягнення <u>програмних результатів навчання (ПРН 1; ПРН 4; ПРН 5; ПРН 6)</u> .	ведення конспекту лекцій	0
			виконання завдань на практичних заняттях	0-1
			виконання завдань самостійної роботи	0-9
			контрольна робота	0
			екзамен	0-10

<u>Трудомісткість:</u>		
<i>Загальна кількість годин</i>	<i>Кількість кредитів</i>	<i>Форма семестрового контролю</i>
120	4	залік

Політика навчальної дисципліни

Відвідування занять є обов'язковим. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. За порушення дисципліни здобувач вищої освіти отримує на занятті 0 балів та зобов'язаний відпрацювати таке заняття.

Під час опанування навчальної дисципліни «Конституційні основи публічної влади» здобувач вищої освіти повинен дотримуватись норм *академічної доброчесності*, визначених Кодексом академічної доброчесності Полтавського державного аграрного університету та Кодексом про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації. Письмові роботи (аналітична записка (для денної форми навчання) та контрольна робота (для заочної форми навчання)) перевіряються здобувачем вищої освіти на наявність плагіату самостійно і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями у межах встановлених норм. У разі виявлення факту плагіату здобувач вищої освіти отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати його. Списування під час виконання контрольної роботи заборонено (у т. ч. із використанням мобільних пристроїв). Здобувачі вищої освіти можуть використовувати Мобільні пристрої дозволяється використовувати для збору інформації лише для виконання завдань на практичних заняттях.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:

Презентації, відеоматеріали.

Рекомендовані джерела інформації

Основні

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Основний Закон від 28.06.1996 р. (редакція від 01.01.2020 р.). Верховна Рада України. Законодавство України: інформаційно-пошукова система. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#top> (дата звернення: 30.08.2022 року).
2. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI (редакція від 25.02.2021 р.). Верховна Рада України. Законодавство України: інформаційно-пошукова система. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення: 30.08.2022 року).
3. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР (редакція від 01.01.2020 р.). Верховна Рада України. Законодавство України: інформаційно-пошукова система. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.08.2022 року).
4. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (редакція від 29.08.2021 р.). Верховна Рада України. Законодавство України: інформаційно-пошукова система. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#top> (дата звернення: 30.08.2022 року).
5. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР (редакція від 16.07.2021 р.). Верховна Рада України. Законодавство України: інформаційно-пошукова система. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.08.2022 року).

Навчально-наукова література

1. Державне управління : підручник. У 2 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентові України; редкол.: Ю. В. Ковбаснюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмі (заст. голови) [та ін.]. К., Дніпропетровськ, 2012. Т. 1. 564 с.
2. Державне управління : підручник. У 2 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентові України; редкол.: Ю. В. Ковбаснюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмі (заст. голови) [та ін.]. К., Дніпропетровськ, 2012. Т. 2. 324 с.
3. Державне управління та державна служба : словник-довідник; за ред. О.Ю.Оболенський. К. : КНЕУ, 2005. 208 с.
4. Дзюндзюк В.Б. Ефективність діяльності публічних організацій : монографія. - Х. : ХарПІ УАДУ «Магістр», 2003. 236 с.
5. Євтушенко О. Н., Андріяш В. І. Державне управління (основи теорії: державного управління) : навч. посібник. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. Ч. 1. Основи теорії державного управління. 268 с.
6. Кальниш Ю. Г., Лозинська Т. М., Тимцуник В. І. Публічне управління та адміністрування: навч. посіб. Полтава: РВВ ПДАА, 2015. 280 с.
7. Конституційні засади державотворення і правотворення в Україні: проблеми теорії і практики : зб. наук. ст. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2006. 250 с.
8. Конституційне право України : навч. посібн. Вид. 2-ге, перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філяніна. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 293 с.
9. Конституційне право України: посіб. для підгот. до іспитів. Вид. 5-те, перероб. та допов. / Барабаш Ю.Г. та ін. Харків: Право, 2018. 387 с.
10. Конституційне право України: посіб. для підготовки до іспитів / Ю.Г. Барабаш, Л.К. Байрачна, І.І. Дахова та ін. Харків: Право, 2015. 328 с.

11. Конституційне право України: прагматичний курс : навч. посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю.Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан та ін. за заг. ред. М.В. Афанасьєвої, А.А. Єзерова. Одеса: Юридична література, 2017. 256 с.

12. Конституційне право України: підручник. Вид. 10-те (ювілейне): перероб. та доп. Ужгород: РІК-У, 2020. 504 с.

13. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права зарубіжних країн : посіб. для підготов. до іспитів; 3-тє вид. К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008. 244 с.

14. Малиновський В. Я. Державне управління: навч. посібник Вид. 2-ге, доп. і перероб. К.: Атака, 2003. 576 с.

15. Мельник А. Ф., Оболенський О. Ю., Васіна А. Ю. Державне управління: підручник; за ред. А. Ф. Мельник. К.: Знання, 2009. 582 с. (Вища освіта ХХІ ст.)

16. Пахомова Т.І. Державне управління: підручник; за заг. ред. Д.І. Дзвінчука. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 496 с.

17. Теорія держави і права: підручник; авт. кол.: В. О. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін.; за ред. О. В. Петришина. Х.: Право, 2015. 368 с.

Допоміжні

1. Бакуменко В. Д., Надолішній П. І. Теоретичні та організаційні засади державного управління : навч. посіб. К.: Міленіум, 2003. 256 с.

2. Державне управління : основи теорії, історії і практики: навч. посіб.; авт. кол. В.Д. Бакуменко, П. І. Надолішній, М.М. Іжа, Т. І. Арабаджи. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. 394 с.

3. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. К.: Юстініан, 2007. 288 с.

4. Класики теорії державного управління: американська школа; под. ред. Дж. Шафтца, А. Хайда. М.: МГУ, 2003. 800 с.

5. Політичне лідерство: навч. посіб.; за заг. ред. В.А. Гошовської, Л.А. Пашко. К.: НАДУ, 2013. 300 с.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Верховна Рада України : офіційний веб-портал. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 30.08.2022).

2. Національне агентство України з питань державної служби (НАДС): офіційний сайт. URL: <https://nads.gov.ua/> (дата звернення: 30.08.2022).

3. Полтавська міська рада : офіційний сайт. URL: <http://www.rada-poltava.gov.ua> (дата звернення: 30.08.2022).

4. Полтавська обласна державна адміністрація : офіційний сайт. URL: <http://www.adm-pl.gov.ua> (дата звернення: 30.08.2022).

5. Полтавський обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій : офіційний сайт. URL: <http://cpk.adm-pl.gov.ua/> (дата звернення: 30.08.2022).

6. Юристконсульт : Народний правовий портал (Коментовані кодекси, науково-практичні коментарі чинного законодавства). URL: <http://legalexpert.in.ua/komkodeks.html> (дата звернення: 30.08.2022).

7. Електронна юридична бібліотека. URL: <http://pravo-ukraine.org.ua/resyrsi/biblioteka> (дата звернення: 30.08.2022).

8. Студентський юридичний портал України. URL: http://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/41 (дата звернення: 30.08.2022).

9. Лабораторія законодавчих ініціатив: громадська організація : офіційний сайт. URL: <http://parlament.org.ua/> (дата звернення: 30.08.2022).

10. Інститут Законодавства Верховної Ради України : офіційний сайт. URL: <http://instzak.rada.gov.ua/> (дата звернення: 30.08.2022).